

QUICKSCAN INCLUSIEF BELEID

OP WEG NAAR INCLUSIEF BELEID VOOR MENSEN
MET EEN BEPERKING

COLOFON

Quicksan Inclusief beleid is een uitgave van Stichting Zet.

Datum 25 mei 2016

Auteur Frank Kemper en Francis Meulendijks

Referentie frke-W63303-273h6

Zet
Postbus 271
5000 AG Tilburg
T 013 54 41 440
info@wijzijnzet.nl
www.wijzijnzet.nl

INLEIDING

Nederland heeft besloten tot ratificatie van het VN-verdrag voor rechten voor mensen met een beperking. Hiermee komt een inclusieve samenleving een stap dichterbij. De landelijke en lokale overheid moeten er de komende tijd voor zorgen dat het landelijke en gemeentelijke beleid voldoet aan dit VN-verdrag. Hiervoor dienen de volgende zaken te gebeuren:

1. De landelijke overheid moet wetten en regels veranderen zodat wordt voldaan aan het VN-verdrag en mensen met een beperking gelijke rechten geeft.
2. Gemeenten, organisaties voor zorg en welzijn, bedrijven en scholen moeten hun regels veranderen om te zorgen dat iedereen mee kan doen en welkom is.
3. Mensen met een beperking moeten zelf hun stem en verhaal laten horen om duidelijk te maken waarom het VN-verdrag zo belangrijk is.

Hoe werkt het In deze quickscan zijn de artikelen uit het VN-verdrag vertaald naar concrete vragen over het gemeentelijk beleid. De quickscan geeft inzicht in hoeverre het gemeentelijk beleid voldoet aan het VN-verdrag en op welke punten actie moet worden ondernomen.

Niet alle artikelen uit het VN-verdrag komen aan de orde. Indien ze niet voor Nederland, of niet lokaal, relevant zijn, worden ze achterwege gelaten. De onderwerpen uit het verdrag zijn verdeeld in een gedeelte met algemene vragen, vragen die samenhangen met de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Jeugdwet, Wet Passend Onderwijs (jeugd) en de Participatiewet (arbeid).

INHOUDSOPGAVE

1	Algemeen	5
1.1	Bewustwording	5
1.2	Toegankelijkheid	6
1.3	Beleidsvorming	7
1.4	Participatie	7
1.5	Veiligheid	8
2	Wmo	9
2.1	Voorzieningen	9
2.2	Vervoer	9
2.3	Activiteiten en diensten	10
3	Jeugd	11
3.1	Ondersteuning	11
3.2	Beleid	11
3.3	Passend onderwijs	12
4	Arbeid	13
4.1	Arbeidsmarkt	13
4.2	Ondersteuning Arbeidsgehandicapten	13
5	Bijlage: Verklarende woordenlijst	15

1 ALGEMEEN

Uit het VN-verdrag volgt een aantal voorwaarden waaraan moet worden voldaan om mensen met een beperking gelijke rechten te garanderen.

1.1 BEWUSTWORDING

De gemeente is er voor verantwoordelijk dat de lokale samenleving doordrongen raakt van de positie, behoeften en mogelijkheden van mensen met een beperking.

1. Heeft de gemeente een visie op de deelname van mensen met een beperking? Draagt zij deze uit, binnen de eigen organisatie en daarbuiten?
2. Laat de gemeente in haar uitingen de diversiteit (mensen met een beperking, ouderen, allochtonen) van de samenleving zien? Ook bij onderwerpen die niet specifiek over deze doelgroep(en) gaan?
3. Faciliteert de gemeente organisaties en netwerken (van mensen met een beperking) om bewustwording in de lokale gemeenschap te bevorderen?
4. Is er binnen het gemeentelijk beleid bij alle sectoren en op alle niveaus aandacht voor de consequenties voor mensen met een beperking:
  - Beleidsvorming
  - Uitvoering
  - Handhaving
5. Heeft de gemeente bij de voorwaarden voor subsidies en vergunningen waar de burgers een aanbod aan diensten en activiteiten wordt gedaan, opgenomen dat deze toegankelijk moeten zijn voor mensen met een beperking? Wordt hierop ook getoetst?
6. Worden gemeentelijke medewerkers geschoold over de problemen waar mensen met een beperking in het dagelijks leven mee te maken kunnen hebben?
7. Stimuleert de gemeente acties op scholen om meer begrip en bewustwording te creëren onder leerlingen?
8. Houdt de gemeente in de communicatie en bij de ondersteuning van mensen met een beperking rekening met laaggeletterden en mensen met een allochtone achtergrond?

1.2 TOEGANKELIJKHEID

De gemeente is verantwoordelijk voor de toegankelijkheid van gebouwen en de gebouwde omgeving voor mensen met een beperking. Daarnaast worden bedrijven bij AMvB verplicht tot eenvoudige aanpassingen ter verbetering van de toegankelijkheid van gebouwen, naar geleidelijkheid en naar evenredigheid.

FYSIEKE TOEGANKELIJKHEID

1. Toetst de gemeente-aanvragen voor vergunningen voor bouw en verbouw van openbare gebouwen op toegankelijkheid?
2. Toetst de gemeente de eigen (ver)bouwplannen op toegankelijkheid?
3. Is in het gemeentelijke budget rekening gehouden met de kosten voor het toegankelijk maken van openbare ruimten en gebouwen; op voorhand bij nieuwbouw en expliciet bij renovatie en verbouw?
4. Controleert de gemeente na oplevering van nieuwbouw, renovatie en verbouw de toegankelijkheid, bruikbaarheid en uitgangelijkheid? Met andere woorden: kan ik er komen, kan ik naar binnen en veilig weer naar buiten?
5. Is de gemeente op de hoogte van de toegankelijkheid van voorzieningen binnen haar gemeente en heeft zij een actieprogramma om deze toegankelijk te maken voor mensen met een beperking? Het betreft:
  - Gemeentelijke diensten
  - Gezondheidsvoorzieningen
  - Speel- en sportvoorzieningen
  - Scholen en kinderopvang
  - Toeristische attracties
  - Infrastructuur: vervoer, openbare weg en gebouwde omgeving
6. Stimuleert de gemeente toegankelijkheidsaanpassingen door bedrijven en dienstverleners?

SOCIALE TOEGANKELIJKHEID EN INFORMATIEVOORZIENING

7. Worden gemeentelijke medewerkers getraind in de bejegening van mensen met een beperking?
8. Stimuleert de gemeente een respectvolle bejegening van mensen met een beperking bij andere organisaties (denk aan musea, horeca, et cetera)?
9. Houdt de gemeente in haar informatievoorziening rekening met mensen met uiteenlopende beperkingen. Denk ook aan anderstaligen, mensen met zintuiglijke beperkingen, laaggeletterden.
10. Zorgt de gemeente ervoor dat informatie over de toegankelijkheid van voorzieningen voor iedereen beschikbaar is?

1.3 BELEIDSVORMING

De gemeente betreft mensen met een beperking in alle fasen van beleidsvorming en monitoring.

1. Heeft de gemeente zicht op de aard en omvang van categorieën bewoners met een beperking?
2. Verricht de gemeente onderzoek naar de leefsituatie van haar inwoners? En specifiek naar de situatie van mensen met een beperking?
3. Formuleert de gemeente haar beleid samen met lokale vertegenwoordigers van mensen met een beperking?
4. Brengt de gemeente bij beleidsontwikkeling de consequenties in beeld voor mensen met een beperking? Doen ze dat samen met lokale vertegenwoordigers van mensen met een beperking?
5. Evalueert de gemeente haar beleid samen met lokale vertegenwoordigers van mensen met een beperking?
6. Werkt de gemeente samen met andere (regionale of vergelijkbare) gemeenten bij het ontwikkelen van beleid dat de participatie kan vergroten?
7. Heeft de gemeente een actuele databank
  - met regelgeving én
  - adressen van belangenorganisaties van mensen met een beperking?

1.4 PARTICIPATIE

De gemeente draagt zorg voor de voorwaarden voor integratie en deelname van mensen met een beperking aan educatieve, sociaal-culturele activiteiten, sport en recreatie.

1. Stimuleert en faciliteert de gemeente verenigingen, netwerken en aanbieders van voorzieningen om hun activiteiten toegankelijk te maken voor mensen met een beperking, op het gebied van:
  - a. Educatie
  - b. Natuurbeleving
  - c. Recreatie
  - d. Sociaal-culturele activiteiten
  - e. Sport
2. Formuleert de gemeente bij de regelgeving criteria ter bevordering van participatie van mensen met een beperking, op het gebied van:
  - a. Educatie
  - b. Natuurbeleving
  - c. Recreatie
  - d. (Sociaal) culturele activiteiten
  - e. Sport

3. Stimuleert de gemeente de participatie van mensen met een beperking in hun directe woonomgeving?
4. Werkte de gemeente daarin samen met zorgaanbieders?
5. Stimuleert de gemeente dat zorgaanbieders daarbij samenwerken met informele partijen (vrijwilligers, burgerinitiatieven) in de woonomgeving?

1.5 VEILIGHEID

De gemeente moet zorgen dat de veiligheid van mensen met een beperking gewaarborgd is in de eigen woonomgeving en in openbare ruimten en gebouwen.

1. Houdt de gemeente in de ontwikkeling en aanpassing van de infrastructuur rekening met de veiligheid voor mensen met een beperking? Denk aan verlichting, stoepranden, verkeersmaatregelen et cetera.
2. Houden hulpdiensten bij ontruimings- en rampenplannen rekening met mensen met een lichamelijke, zintuiglijke, verstandelijke of psychische beperking? En weten zij hoe te handelen bij calamiteiten.
3. Heeft de gemeente maatregelen genomen om uitbuiting, geweld en misbruik van mensen met een beperking te voorkomen?
4. Bestaat er een systeem waar mensen terecht kunnen met signalen over financiële uitbuiting en weten betrokkenen vervolgens hoe te handelen?
5. Nemen aanbieders van zorg en hulpverleners de privacy van mensen met een beperking in acht?

2 WMO

Burgers, die niet op eigen kracht kunnen deelnemen aan de samenleving, kunnen een beroep doen op voorzieningen die hen ondersteunen bij participatie en versterking van zelfredzaamheid.

2.1 VOORZIENINGEN

- 1 Is bij mensen met een beperking bekend of en hoe ze een beroep kunnen doen op Wmo-voorzieningen?
- 2 Heeft de gemeente bij het keukentafelgesprek specifiek aandacht voor niet-zichtbare beperkingen van de aanvrager (laaggeletterdheid, verstandelijke beperkingen, anderstaligen).
- 3 Zijn de medewerkers die de keukentafelgesprekken voeren specifiek getraind in vraagverheldering?
- 4 Stimuleert de gemeente het gebruik van technologische hulpmiddelen die kunnen bijdragen aan een grotere zelfredzaamheid (voorlichting, instructie)?
- 5 Staat in het programma van eisen voor nieuwe woningbouw dat nieuwe woningen levensloopbestendig (of aanpasbaar) opgeleverd moeten worden?
- 6 Kunnen mensen met een beperking indien nodig ruimere voorzieningen aanvragen voor sociale participatie (bijvoorbeeld voor sportbeoefening)?

2.2 VERVOER

Het aanbod van mobiliteitsondersteuning dient gericht te zijn op het versterken van de zelfredzaamheid en participatie.

- 1 Zijn belangrijke bestemmingen (winkels, ziekenhuis, onderwijs en andere voorzieningen) voor alle bewoners, ongeacht de eventuele beperkingen, goed bereikbaar?
- 2 Speelt de gemeente een actieve rol in het toegankelijk maken van het openbaar vervoer?
- 3 Biedt de gemeente begeleiding in het gebruik van het openbaar vervoer?
- 4 Ondersteunt de gemeente het gebruik van aanvullend vervoer?
- 5 Maakt de gemeente aanpassingen mogelijk aan reeds bestaande persoonlijke vervoersmiddelen?

2.3 ACTIVITEITEN EN DIENSTEN

De gemeente staat garant voor de beschikbaarheid van doeltreffende zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking.

- 1 Bewaakt de gemeente dat er voldoende dekking en diversiteit is aan zorgvoorzieningen?
- 2 Biedt de gemeente een toegankelijk overzicht van voorzieningen en mogelijkheden voor participatie voor mensen met een beperking en wordt dit regelmatig aangepast?
- 3 Stimuleert de gemeente de inzet van informele zorg ten behoeve van de participatie van mensen met een beperking?
- 4 Zorgt de gemeente voor ondersteuning van mantelzorgers en biedt zij respijtzorg?
- 5 Stimuleert de gemeente actief initiatieven die de sociale samenhang en wederzijds hulpbetoon in de wijk bevorderen?
- 6 Stimuleert de gemeente vrijwillige inzet van mensen met een beperking?
- 7 Biedt de gemeente voldoende mogelijkheden voor dagbesteding voor mensen met een beperking, in aansluiting op eigen interesses en mogelijkheden en zo mogelijk in de eigen woonomgeving?

3 JEUGD

3.1 ONDERSTEUNING

De gemeente is verantwoordelijk voor de ondersteuning van jeugdigen, die op eigen kracht en met inzet van eigen netwerk onvoldoende in staat zijn tot dagelijkse levensverrichtingen. Ondersteuning is gericht op het versterken van structuur en regie over het eigen leven.

- 1 Is er een duidelijk en eenduidig loket voor vragen met betrekking tot ondersteuning voor ouders, jongeren en kinderen?
- 2 Zijn er afdoende doorverwijsmogelijkheden naar gespecialiseerde ondersteuning?
- 3 Is in de aanpak van wijken door de gemeente expliciet aandacht voor kinderen, tieners en jongeren met een beperking?
- 4 Heeft de gemeente speelbeleid met aandacht voor kinderen, tieners en jongeren met een beperking?
- 5 Heeft de gemeente in haar beleid specifiek aandacht voor ouders met een beperking?

3.2 BELEID

De gemeente dient de belangen van jeugdigen in alle fasen van beleidsvorming mee te wegen.

- 1 Stelt de gemeente haar jeugdbeleid op in samenspraak met professionals en vertegenwoordigers van de doelgroep van jeugdigen?
- 2 Zorgt de gemeente voor monitoring, regelmatige evaluatie en aanpassing van haar jeugdhulpbeleid?
- 3 Betreft de gemeente systematisch de ervaringen van ouders en jeugdigen voor monitoring, evaluatie en aanpassing van beleid?
- 4 Neemt de gemeente specifieke maatregelen om de samenwerking tussen de jeugdreclassering, jeugdzorg en onderwijs te coördineren?

3.3 PASSEND ONDERWIJS

De gemeente waarborgt gelijke onderwijskansen voor alle kinderen, jongeren en volwassenen. Zij ziet toe op de handhaving van de wet passend onderwijs, die scholen verantwoordelijk maakt voor het vinden van een geschikte onderwijsplaats voor elke ingeschreven leerling, ondanks eventuele beperkingen.

- 1 Zijn er leerplichtige leerlingen, die thuis zitten bij gebrek aan een passend onderwijsaanbod op grond van hun beperking?
- 2 Heeft de gemeente bij de uitvoering van de regie over de onderwijsinstellingen aandacht voor leerlingen en studenten met een beperking?
- 3 Neemt de gemeente expliciete maatregelen ter verbetering van toegankelijkheid van het onderwijs voor leerlingen, studenten, leerkrachten en bezoekers met een beperking door aanpassingen van gebouwen en inrichting?
- 4 Stimuleert de gemeente onderwijsinstellingen om rekening te houden met leerlingen, studenten en leerkrachten met een beperking bij de inrichting van het lesprogramma en de keuze van leermiddelen?
- 5 Wordt bij de bouw, onderhoud en toewijzing van de studentenhuisvesting gestreefd naar een bepaald percentage wooneenheden voor studenten met een beperking?
- 6 Heeft de gemeente aandacht voor continuïteit van benodigde hulp en ondersteuning bij het bereiken van de achttienjarige leeftijd?

4 ARBEID

De gemeente heeft de opdracht om mensen met afstand tot de arbeidsmarkt (tot voor kort aangewezen WWB, Wsw en Wajong) te ondersteunen bij de ontwikkeling van hun arbeidsvermogen en maatregelen te treffen om werk bij reguliere werkgevers te bevorderen en zo nodig beschutte werkplekken te creëren.

4.1 ARBEIDSMARKT

De gemeente stimuleert de (regionale) arbeidsmarkt voor mensen met een beperking en treft maatregelen om werkgevers te stimuleren om werknemers met een beperking in dienst te nemen en te houden.

- 1 Vervult de gemeente een voorbeeldfunctie wat betreft het percentage eigen werknemers met een beperking?
- 2 Is in het gemeentelijk personeelsbeleid expliciet aandacht voor het in dienst nemen en houden van personeel met een beperking?
- 3 Wanneer medewerkers van de gemeente belast zijn met zorgtaken, werkt de gemeente dan mee aan het vinden van een passende combinatie tussen werk en privé?
- 4 Heerst binnen de gemeente een cultuur waarin mensen met een beperking zich welkom voelen en worden aangemoedigd te komen werken?
- 5 Stimuleert de gemeente dat werkgevers arbeidsplaatsen beschikbaar stellen voor mensen met een beperking, met aantoonbare resultaten?
- 6 Draagt de gemeente zorgt voor het scheppen van arbeidsplaatsen met Beschut Werk?

4.2 ONDERSTEUNING ARBEIDSGEHANDICAPTEN

- 1 Neemt de gemeente verantwoordelijkheid voor het stimuleren en ondersteunen van mensen met een beperking bij het verwerven van een arbeidsplaats?
- 2 Heeft de gemeente een traject ontwikkeld om mensen die uit de Wajong komen te begeleiden naar passend werk?

3. Heeft de gemeente met (welzijns)organisaties afspraken gemaakt om de sociale activering en participatie van mensen met een beperking te bevorderen op het gebied van educatie en vrijwillige inzet?
4. Voert de gemeente een jaarlijkse bestandsanalyse Wwb uit waarbij expliciet ook gescreend wordt op het aantal mensen met een beperking, zodat hun passende toeleidingstrajecten aangeboden kunnen worden?
5. Gaat de gemeente zorgvuldig en integer om met de belangen van mensen met een Wajong-uitkering bij (her)keuring?

5 BIJLAGE: VERKLARENDE WOORDENLIJST

Beperkingen	Het gaat om mensen met een (verstandelijke, motorische of zintuiglijke) stoornis, ouderen met beperkingen, chronisch zieken en mensen met een psychische aandoening. De omvang van deze groep is afhankelijk van de ernst van de beperkingen; meestal wordt een getal tussen 10 en 15 procent van de Nederlandse bevolking gehanteerd.
Eigen kracht	Dit verwijst naar de talenten en mogelijkheden van mensen om zelf oplossingen te vinden. Men geeft ruimte en aandacht aan de kwaliteiten en talenten van de mensen om deze kracht te benutten en te vergroten.
Eigen verantwoordelijkheid	Hier gaat het over wat men zelf mag of moet doen. De burger moet actief bedenken welke oplossingen en mogelijkheden er zijn en welke inspanningen hij zelf kan leveren om dit te realiseren. Zelf en binnen zijn netwerk.
Gelijke behandeling	Dit is een uitwerking van artikel 1 van de Grondwet. In de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (Wgbh/cz) is aangegeven dat de plicht tot gelijk behandelen en het verbod op het maken van onderscheid ook inhoudt, dat daar waar een nadelige positie dreigt, een redelijke aanpassing noodzakelijk kan zijn of beter nog deze nadelige positie moet worden voorkomen.
Gehandicapten	Het woord 'gehandicapt' wordt door velen als stigmatiserend ervaren. Liever spreekt men van mensen met een beperking.
Inclusief beleid	'Inclusief beleid' is beleid, waarbij in alle fasen van de beleidscyclus rekening wordt gehouden met verschillen tussen mensen met en zonder beperkingen.
Participatie	Deelnemen aan het maatschappelijk verkeer.
Voorzieningen	Aanbod van diensten of activiteiten dat toegankelijk is en gericht op het versterken van zelfredzaamheid en participatie, of op opvang.
Zelfredzaamheid	Iemand is zelfredzaam als hij zonder compenserende voorzieningen mee kan doen in de samenleving. Mensen die verminderd zelfredzaam zijn hebben recht op compenserende voorzieningen. Het doel van deze voorzieningen is om mensen zelfredzaam te maken.
Zelfregie	Het gaat hier om het organiseren en coördineren van het eigen leven. Het gaat dus niet om het zelf doen, maar over het zelf beslissen over het leven en eventuele ondersteuning daarbinnen.
Ziekten, stoornissen en beperkingen	Dit zijn kenmerken van personen. Iemand lijdt aan reuma (de ziekte), mist een been (de stoornis), heeft (mede) daardoor problemen met lopen en problemen om ergens te komen (beperkingen). Het doel van inclusief beleid is te bereiken dat de maatschappij geen onnodige drempels opwerpt; mensen met een stoornis of beperking kunnen zo volwaardig in de samenleving participeren.

**schakel naar
sociaal resultaat**

Zet / Statenlaan 4 / Postbus 271
5000 AG Tilburg / T 013 54 41 440
www.wijzijnzet.nl / info@wijzijnzet.nl